

# Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

(повне найменування закладу вищої освіти)

Філологічний факультет

(назва інституту/факультет)

Кафедра Філософії та культурології

(назва кафедри)

## СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Управління в соціальній сфері

(назва навчальної дисципліни)

( вибіркова)

Освітньо-професійна програма Соціальне забезпечення

(назва програми)

Спеціальність 232 соціальне забезпечення

(вказати: код, назва)

Галузь знань 23 соціальне забезпечення

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти бакалавський

(вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-науковий))

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська

(вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробники:

к.і.н., доцент Гнатчук О.С.

(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Профайл викладача (-ів)

Контактний тел. 0372584703

E-mail: o.gnatchuk@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle система Moodle

Консультації Очні консультації: вівторок та середа з 14 до 15

Онлайн-консультації: вівторок - середа з 14-15

## 1.Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Управління в соціальній сфері – це управління, здійснюване у людському суспільстві, людьми стосовно людей. І суб'єкт, і об'єкт управління представлені тут людиною. Отже, в управлінських системах, які функціонують у соціальному середовищі, головним і провідним є людський фактор. Управління має місце практично у кожному суспільстві і у будь-якому людському колективі. Залежно від історичних, екологічних, політичних та інших обставин можуть змінюватися його цілі, форми, методи. Незмінною залишається необхідність в управлінні. Соціальне управління спрямоване на впорядкування та узгодження колективних дій людей для досягнення мети, яка стоїть перед ними.

**2. Мета навчальної дисципліни:** Мета курсу «Управління у соціальній сфері» полягає у засвоєнні теоретичних і практичних основ управління процесами у соціальній сфері.

**3. Пререквізити.** Здобувач вищої освіти має вивчити до початку або разом із цією дисципліною курси, що підвищують ефективність засвоєння курсу: «Соціальна робота: історія, теорія, практика», «Недержавний сектор в соціальній сфері», «Соціальна робота з різними категоріями населення», «Соціальна політика».

**4.Внаслідок вивчення курсу, студенти повинні знати та вміти:**

**Знати:**

- Теорію та історію соціального управління.
- Розуміти місце теорії та практики соціального управління в системі управління.
- Класифікацію видів соціального управління.
- Сутність, зміст та структурні елементи системи управління.
- Зміст соціальної ефективності управління в суспільстві.

**Вміти:**

- оперувати знаннями з теорії соціально-політичних процесів;
- самостійно аналізувати соціальні проблеми, а також розробляти пропозиції щодо їх вирішення;
- застосовувати міжнародний досвід в галузі управління та організації соціального захисту населення для вирішення наявних проблем у соціальній сфері;
- аналізувати сучасні процеси і визначати пріоритетні цілі основних напрямків розвитку соціальної сфери в Україні.
- прогнозувати можливі соціальні наслідки управлінських рішень в соціально-гуманітарній сфері.

Відповідно до освітньо-наукової програми «Соціальне забезпечення» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти – бакалавра соціального забезпечення (галузь знань 32 Соціальна робота, спеціальність 232 Соціальне забезпечення) вивчення дисципліни «Управління в соціальній сфері» сприяє формуванню наступних компетентностей та програмних результатів навчання:

<b>Загальні компетентності (ЗК)</b>	ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
-------------------------------------	---

	<p>ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК 4. Здатність планувати та управляти часом.</p> <p>ЗК 8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій</p> <p>ЗК 10. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.</p> <p>ЗК 11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p> <p>ЗК 12. Здатність працювати в команді.</p> <p>ЗК 13. Здатність до міжособистісної взаємодії.</p> <p>ЗК 14. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.</p> <p>ЗК 15. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.</p> <p>ЗК 16. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.</p>
<b>Фахові компетентності спеціальності (ФК)</b>	<p>ФК5. Здатність до співпраці у міжнародному середовищі та розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.</p> <p>ФК6. Вміння планування та звітності в системі соціального забезпечення населення.</p> <p>ФК12. Здатність до організації та управління процесами в соціальному забезпеченні.</p> <p>ФК13. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів у професійній діяльності.</p> <p>ФК15. Здатність виявляти і залучати ресурси організацій-партнерів з соціальної допомоги для виконання завдань професійної діяльності.</p>
<b>Програмні результати навчання</b>	<p>ПРН9. Виявляти готовність до взаємодії з колегами по роботі, приймати управлінські рішення в організації роботи виконавців.</p> <p>ПРН15. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки.</p> <p>ПРН19. Ефективно працювати як індивідуально, так і у складі міждисциплінарної команди фахівців.</p> <p>ПРН20. Демонструвати уміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.</p>

## 5. Опис навчальної дисципліни

### Опис змістових модулів

**Змістовий модуль І.** Теорія та історія соціального управління Соціальне управління як галузь наукового знання. Соціальне управління як галузь наукового знання. Предмет та об'єкт соціального управління. Структура та роль соціального управління у функціонуванні та розвитку суспільства. Місце теорії та практики соціального управління в системі управління. Міждисциплінарний характер теорії та практики соціального управління. Основні категорії теорії соціального управління. Наукові підходи до визначення соціального управління. Сутність та зміст соціального управління. Основні види та форми соціального управління. Суб'єкт та об'єкт соціального управління. Специфіка та особливості соціального управління. Інституціоналізація теорії та практики соціального управління. Класифікація видів соціального управління та їх характеристики. Історія управлінської соціальної думки Основні умови виникнення соціального управління. Основні наукові школи, теорії та концепції



Тема 2. Сутність та зміст соціального управління Сутність управління.		2	2										
Тема 3. Історія управлінської соціальної думки Основні умови виникнення соціального управління.		2	2										
Тема 4. Закони та принципи соціального управління Сутність та особливості поняття законів соціального управління.		2	2										
Разом за ЗМ1		7	7										
<b>Теми лекційних занять</b>	<b>Змістовий модуль 2. Система соціального управління Сутність, зміст та структурні елементи системи управління.</b>												
Тема 5. Функції соціального управління Сутність, зміст та види основних функцій соціального управління.		2	2										
Тема 6. Методи соціального управління Методологічна база теорії та практики соціального управління.		1	2										
Тема 7. Сутність, зміст та структурні елементи системи управління		2	2										
Тема 8. Управлінські відносини та діяльність Сутність та зміст управлінських відносин.		1	1										
Тема 9. Соціальний контроль та ефективність управління		2	1										
Разом за ЗМ 2		8	8										
<b>Усього годин</b>		15	15										

### 5.3. Зміст завдань для самостійної роботи.

№	Назва теми
з/п	

1.	<p>Бюджетне і позабюджетне фінансування розвитку соціальної сфери.</p> <p>3. Вдосконалення механізмів функціонування пенсійної системи на засадах страхування.</p> <p>Види соціальних потреб в суспільстві.</p>
2.	<p>Сутність та зміст соціальної ефективності управління в суспільстві. Громадянське суспільство як основа цивілізаційного соціального розвитку.</p>
3.	<p>Соціальне партнерство його примирна функція в досягненні злагоди і гармонії в суспільстві.</p>
4.	<p>Управління соціальною сферою підприємства в умовах ринкових відносин.</p>
5.	<p>Характеристика основних чинних законодавчих і нормативних актів, що регулюють соціальну сферу.</p>
6.	<p>Сучасні механізми фінансування галузей соціальної сфери.</p>
7.	<p>Управління соціальним захистом сімей з дітьми.</p>
8.	<p>Сучасний стан нормативно-правового забезпечення управління у соціальній сфері.</p>
9.	<p>Соціально вразливі категорії населення сутність та класифікація.</p>
10.	<p>Соціальний захист як важлива складова соціальної сфери.</p>
11.	<p>Соціальні служби та їх роль у вирішенні проблем бідності.</p>
12.	<p>Система державних соціальних стандартів і нормативів в Україні. Основні та додаткові види державних соціальних гарантій.</p>
13.	<p>Розвиток соціального захисту в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду</p>
14.	<p>Класифікація основних моделей соціального захисту.</p>
15.	<p>Державні соціальні стандарти - основа нормативно-правового забезпечення соціальної політики. Базовий державний мінімальний соціальний стандарт.</p>
16.	<p>Джерела формування та управління функціонуванням державних пенсійних фондів.</p>
17.	<p>Пріоритетні напрями соціального захисту в Україні.</p>
18.	<p>Принципи, цілі і завдання соціальної стандартизації. Концептуальні поняття і терміни соціальних стандартів і нормативів в Україні.</p>
19.	<p>Поняття інвалідності та її види. Правові засади і основні складові соціального захисту інвалідів.</p>
20.	<p>Оцінка сучасного стану соціального захисту економічно-активного населення та нагальні проблеми, що потребують вирішення.</p>

21.	Можливості використання зарубіжного досвіду в процесі розвитку системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.
22.	Необхідність соціального захисту в умовах ринкової економіки.
23.	Об'єкти і суб'єкти соціального захисту та активна і пасивна спрямованість його заходів.

\* ІНДЗ – для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни за рішенням кафедри (викладача).

## 6. Система контролю та оцінювання

### Види та форми контролю

Формами поточного контролю є :

усна чи письмова (тестування, есе, реферат, творча робота, лабораторна робота) відповідь студента та ін.

Формами підсумкового контролю є екзамен

### Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання:

- контрольні роботи;
- стандартизовані тести;
- реферати;
- есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- контрольні роботи;

### Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)									Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів	
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				всього			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	60	40	100
5	7	5	7	6	7	7	7	9			

## 5. Рекомендована література

### Основна :

1. Макарова О.В. Програми соціальної підтримки: оцінка результатів та шляхи удосконалення // Демографія та соціальна економіка. – 2013. – № 1(19). – С. 47–56.
2. Методологічні положення стандартного модульного опитування населення щодо ефективності програм соціальної допомоги / Державна служба статистики України; Департамент обстежень домогосподарств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Нерівність в Україні: масштаби та можливості впливу / за ред. Е.М.Лібанової. – К.: Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи НАН України, 2012. – 404 с.

4. Новосьолова Є.С. Кластери як основа модернізації соціальної сфери / Новосьолова Є.С., Курасова А.А., Есаулова Д.А. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.rusnauka.com/29\\_NNM\\_2008/Gosupravlenie/35948.doc.htm](http://www.rusnauka.com/29_NNM_2008/Gosupravlenie/35948.doc.htm)
5. Онищенко В.О. Соціальна безпека регіону: теоретичні та прикладні аспекти: монографія / В.О. Онищенко, Т.М. Завора, О.В. Чепурний. – Полтава: ПолтНТУ, 2015. – 274 с.
6. Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
7. Офіційний веб-портал Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Офіційний сайт Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи НАН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.idss.org.ua/>
9. Охріменко О.О. Соціальна відповідальність [Електронне видання]: навчальний посібник / О.О. Охріменко, Т.В. Іванова; НТУУ «КПІ». – Електронні текстові дані (1 файл: 2,54 Мбайт). – Київ: НТУУ «КПІ», 2015. – 157 с.
10. 46. Руженський М.М. Соціальний захист населення в умовах формування ринкової моделі економіки України: монографія. – К.: ІПК ДСЗУ, 2013. – 318 с.
11. Саріогло В.Г. Оцінювання результатів державних соціальних програм: актуальність, методологія, інструментарій // Демографія та соціальна економіка. – 2013. – № 1(19). – С. 57–66.
12. 48. Соціалізація відносин у серії праці в контексті стійкого розвитку [Текст]: монографія / [А.М. Колот та ін.]; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Колота; Держ. вищ. навч. закл.
13. Соціальна відповідальність у трудових відносинах: теорія, практика, регулювання ризиків [Текст]: монографія / Грішнова О.А., Міщук Г.Ю., Олійник О.О.; Нац. ун-т вод. госп-вата
14. Соціальна політика в Україні [Текст]: монографія / О.В. Макарова Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. – К., 2015. – 244 с.
15. Соціальні результати державних програм: теоретико-методологічні та прикладні аспекти оцінювання [Текст]: монографія / [Е.М. Лібанова та ін.; за ред. Е.М. Лібанової]; Нац. акад. наук України, Ін-т демографії та соц. дослідж. ім. М.В. Птухи. – К.; Умань: Сочінський [вид], 2012. – 311 с.
16. Чемерис А. Розроблення та управління проектами у публічній сфері: європейський вимір для України : практ. посіб. / А. Чемерис ; Швейцар.-укр. проект “Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO”. – К. : ТОВ “Софія-А”, 2012. – 80 с.
17. Eurostat Statistics Explained [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained>.
18. Адміністративне право : навч. посіб. / С. М. Алфьоров, С. В. Ващенко, М. М. Долгополова, А. П. Кунін. – К. : Центр учб. л-ри, 2011. – 216 с.
19. Видатки бюджету за функціями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cost.ua/budget/>.
20. Ганслі Теренс М. Соціальна політика та соціальне забезпечення за ринкової економіки. – К. : Либідь, 1996. – 210 с.
21. Герасименко Г.В. Концепція соціальної держави: еволюція наукових поглядів і сучасні виклики // Вісник ХНУ. Серія «Економічні науки». – 2012. – № 3. – Т. 1. – С. 202–205.
22. Головінов О.М. Соціальна відповідальність бізнесу: українські реалії і проблеми / О.М. Головінов // Екон. вісник Донбасу. – 2014. – № 2(36). – С. 187–192.
23. Гриненко А. М. Соціальна політика: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. – К.: КНЕУ, 2003. – 309 с.
24. Грушевська Ю. Корпоративна соціальна відповідальність: управління зовнішніми комунікаціями організації / Ю. Грушевська // Теле- та радіожурналістика. – 2015. – Вип. 14. – С. 3–9.
25. Демографічні чинники бідності (колективна монографія) / За заг. ред. Е.М. Лібанової.
26. Держава і суспільство в Україні: історія і сучасність / За ред. д.і.н. О.М. Майбороди – К. : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2013. – 184 с
27. Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
28. Державне управління : підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президенті України ; ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. – К. ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2013. – Т. 2. – 324 с.
29. Державні організації як складова механізму держави : навч. посіб. / А. М. Балашов, Т.М. Безверхнюк, В. О. Зінкевічус та ін. ; за заг. ред. П. І. Надолішнього. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2015. – 228 с.

30. Екологічний тягар хвороб, пов'язаних з незадовільними житловими умовами: Доповідь ВООЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.euro.who.int/\\_data/assets/pdf\\_file/0003/142077/e95004.pdf](http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0003/142077/e95004.pdf)
31. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / наук.-ред. колегія: В. М. Князев (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) та ін. – 2011. – Т. 1. Теорія державного управління. – 748 с.
32. Завора Т.М. Комплексна система моніторингу соціальної безпеки регіону / Т.М.Завора, О.В. Чепурний // Соціально-економічні проблеми адаптації реального сектора сучасних умов: Матеріали І Міжнародної наук.-практ. конф. – Донецьк: Цифрова типографія, 2013. – С. 20–22.
33. Завора Т.М. Реформування регіональної соціальної політики в контексті забезпечення соціальної безпеки / Т.М. Завора, О.В. Чепурний // Економічний простір: збірник наукових праць. – № 76. – Дніпропетровськ: ПДАБА. – С. 70–81.
34. Завора Т.М. Соціальне страхування: навчальний посібник / Т.М. Завора. – Полтава: ПолтНТУ, 2013. – 272 с. 19. Закон України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» від 07.12.2017 № 2246-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-19>.
35. Закон України «Про державні цільові програми» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – № 25. – ст. 352. 29.
36. Закон України від 01.06.2000 р. № 1768-3 «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» (остання редакція 01.01.2014 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1768-14>
37. Закон України від 05.10.2000 р. № 2017-III «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 48. – Ст. 49.
38. Закон України від 15.07.1999 р. № 966-XIV «Про прожитковий мінімум» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/>
39. Закон України від 19.06.2003 р. № 966-15 «Про соціальні послуги» (остання редакція 18.10.2012 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/966-15>
40. Закон України від 21.11.1992 р. № 2811-12 «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» (остання редакція 02.02.2014 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2811-12>
41. Зарубіжний досвід фінансового забезпечення соціального захисту населення / І.О.Доценко, Р.С. Кукурічко // Фінансовий простір. – 2015. – № 2. – С. 322-325. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin\\_pr\\_2015\\_2\\_41](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2015_2_41).
42. Інноваційні моделі соціальних послуг: проекти українського фонду соціальних інвестицій / За ред. Н.В. Кабаченко. – К. : ЗАТ «ВІПОЛ», 2006. – 320 с.  
а. К. : Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України. – 2009. – 184 с.
43. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
44. Лібанова Э.М. Демографические сдвиги в контексте социального развития // Демографія та соціальна економіка. – 2014. – № 1(21). – С. 9–23.
45. Лібанова Е.М. Бідність населення України: методологія, методика та практика аналізу: монографія / Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України. – К. : КНЕУ, 2008. – 328 с.
46. Лібанова Е.М. Модернізація економіки України в контексті соціальних викликів // Демографія та соціальна економіка. – 2011. – № 1(15). – С. 24–38.
47. Людський розвиток в Україні: історичний вимір трансформації державної соціальної політики (колективна монографія) / за ред. Е.М.Лібанової. – К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В.Птухи НАН України, 2014. – 380 с.
48. Людський розвиток в Україні: трансформація рівня життя та регіональні диспропорції (колективна монографія) / відпов. за випуск Л.М.Черенько, О.В.Макарова, за ред. Е.М.Лібанової. – У 2-х томах. – К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В.Птухи НАН України, 2012. – 436 с.

#### Додаткова:

1. Видатки бюджету за функціями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cost.ua/budget/>.
2. Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Екологічний тягар хвороб, пов'язаних з незадовільними житловими умовами: Доповідь ВООЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.euro.who.int/\\_data/assets/pdf\\_file/0003/142077/e95004.pdf](http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0003/142077/e95004.pdf)

4. Завора Т.М. Соціальне страхування: навчальний посібник / Т.М. Завора. – Полтава:ПолтНТУ, 2013. – 272 с.19. Закон України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» від 07.12.2017 № 2246-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-19>.
5. Закон України «Про державні цільові програми» // Відомості Верховної Ради України(ВВР). – 2004. – № 25. – ст. 352. 29.
6. Закон України від 01.06.2000 р. № 1768-3 «Про державну соціальну допомогумалозабезпеченим сім'ям» (остання редакція 01.01.2014 р.) [Електронний ресурс]. – Режимдоступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1768-14>
7. Закон України від 05.10.2000 р. № 2017-III «Про державні соціальні стандарти тадержавні соціальні гарантії» // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 48. – Ст. 49.
8. Закон України від 15.07.1999 р. № 966-XIV «Про прожитковий мінімум»[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/>
9. Закон України від 15.07.1999 р. № 966-XIV «Про прожитковий мінімум»[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/>
10. Закон України від 19.06.2003 р. № 966-15 «Про соціальні послуги» (остання редакція18.10.2012 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/966-15>
11. Закон України від 21.11.1992 р. № 2811-12 «Про державну допомогу сім'ям з дітьми»(остання редакція 02.02.2014 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2811-12>
12. Зарубіжний досвід фінансового забезпечення соціального захисту населення / І.О.Доценко, Р.С. Кукурічко // Фінансовий простір. – 2015. – № 2. – С. 322-325. – Режим доступу:[http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin pr 2015 2 41](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2015_2_41).
13. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
14. Методологічні положення стандартного модульного опитування населення щодоефективності програм соціальної допомоги / Державна служба статистики України;Департамент обстежень домогосподарств [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.ukrstat.gov.ua>
15. Новосьолова Є.С. Кластери як основа модернізації соціальної сфери / Новосьолова Є.С., Курасова А.А., Есаулова Д.А. [Електронний ресурс].–Режим доступу:[http://www.rusnauka.com/29 NNM 2008/Gosupravlenie/35948.doc.htm](http://www.rusnauka.com/29_NNM_2008/Gosupravlenie/35948.doc.htm)
16. Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
17. Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
18. Офіційний веб-портал Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
1. Офіційний сайт Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи НАНУкраїни [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.idss.org.ua/>

## **6. Інформаційні ресурси:**

1. [www.useps.org](http://www.useps.org)– офіційний сайт українського центру економічних та політичних досліджень ім. Разумкова
2. [www.socis.kiev.ua](http://www.socis.kiev.ua) – сайт центру соціальних та маркетингових досліджень (Київ), викладено багатий емпіричний матеріал (результати соціологічних досліджень, публікації центру, статистичні дані).
3. [www.sociology.kharkov.ua](http://www.sociology.kharkov.ua)– SociologyHall, сайт соціологічного факультету ХНУ ім. В. Н. Каразіна.
4. <http://www.socium.info/library.html> – бібліотека соціологічної літератури
5. <http://www.studfiles.ru/all-vuz/879/folder:2208/> - бібліотека соціологічної літератури
6. [www.uceps.com.ua/ukr/all/sociology](http://www.uceps.com.ua/ukr/all/sociology)(Архів соціологічних даних Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, м.Київ).
7. [www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)(Статистичні матеріали Держкомстату України)
8. [www.sociology.kharkov.ua](http://www.sociology.kharkov.ua)(Домашня сторінка харківських соціологів)
9. [www.i-soc.com.ua](http://www.i-soc.com.ua) (Домашня сторінка Інституту соціології НАН України)